

IPOP – Inštitut za politike prostora
Tržaška 2
1000 Ljubljana
Koordinator Mreže za prostor

Služba Vlade RS za razvoj in kohezijsko politiko
Kotnikova ulica 5
1000 Ljubljana

Ljubljana, 10.5.2021

Zadeva: **Predlogi za vključitev podnebnih vsebin v program izvajanja kohezijske politike**

Spoštovani,

kot koordinator Mreže za prostor, ki združuje nevladne organizacije za trajnostno urejanje prostora, se v okviru Podnebnega programa mreže, ki ga podpirata Eko sklad j.s in Ministrstvo za okolje in prostor iz sredstev Sklada za podnebne spremembe, posebej posvečamo ukrepom blaženja podnebnih sprememb in prilagajanja nanje v okviru trajnostnega urejanja prostora.¹ Kako načrtujemo rabo prostora in izvajamo načrtovalske ukrepe in upravljamo s prostorom, v veliki meri določa možnosti in potrebe družbe za prilagajanje družbe in bivalnega okolja na podnebne spremembe in tudi možnosti za naš prispevek k njihovem blaženju. Obvladovanje značilnosti grajenega prostora in naravnega okolja skozi prostorsko, urbanistično in izvedbeno načrtovanje ustvarja odpornost našega okolja na podnebne spremembe.

Menimo, da je program porabe kohezijskih sredstev finančni instrument, ki mora podpreti ukrepe, ki so ključni za prehod države v nizkoogljično družbo že v tem desetletju, ker je to nujno za omejevanje emisij toplogrednih plinov. Vključevanje perspektive podnebnih sprememb v vse programe in plane je zato glede na izredne okoljske in podnebne razmere eden izmed aktualnih razvojnih imperativov. Vsi razvojni programi morajo prispevati k doseganju podnebnih ciljev in morajo biti pri tem kar se da ambiciozni.

Pri spremljanju kohezijske politike in posledično operativnega programa porabe kohezijskih sredstev ugotavljamo, da informacije o pripravi tega niso dostopne, niti ni jasen način sodelovanja javnosti pri njegovi pripravi. **Zato predlagamo, da pripravljavec program proces odpre za strokovno in splošno javnost, saj je njihovo zgodnje vključevanje ključno za bolj kvaliteten dokument** (to smiselno izhaja tudi iz 12. člena Uredbe o dokumentih razvojnega načrtovanja in postopih za pripravo predloga državnega proračuna.

---

¹ Za mnenja, predstavljena v tem dokumentu, sta izključno odgovorni avtorici dokumenta in ne odražajo nujno stališč Ministrstva za okolje in prostor ali Eko sklada j.s..

Že vnaprej pa vam v nadaljevanju podajamo nabor predlogov za oblikovanje programa izvajanja kohezijske politike, ki smo jih tekom našega dela prepoznali kot pomembne in smo jih pripravljene tudi obširneje utemeljiti in sodelovati pri pripravi besedil za vključitev v program.

1. Izobraževanje o podnebnih spremembah

Za uveljavljanje politike, ki bo vodila k razvoju nizkoogljične družbe krožnega gospodarstva, ki je odgovorna do bodočih generacij in gospodarno ravna z viri, je potrebno naravno podnebnih sprememb kot globalnega problema, ki ga s tem lokalno naslavljamo, dobro poznati. Ključno je hitro, neformalno, izobraževanje vseh akterjev, ki odločajo o razvoju in vodijo procese upravljanja v politiki in javni upravi (ki morata s svojim zgledom spodbujati uvajanje potrebnih sprememb) in hkrati sistemsko vključevanje podnebnih sprememb in okoljskega stanja in problemov v izobraževalne programe na vseh stopnjah formalnega izobraževanja. Pri oblikovanju novih podnebnih izobraževalnih vsebin je treba slediti mednarodnim vzorom in upoštevati stanje okolja in mednarodne razsežnosti problematike.

2. Podpora ukrepom Celovitega nacionalnega energetskega in podnebnega načrta

Celoviti nacionalni energetskega in podnebnega načrta (NEPN) je trenutno edini dokument z ukrepi za zmanjševanje emisij toplogrednih plinov v Sloveniji za to desetletje. Ukrepov se ne bo dalo uresničevati brez ustrezne finančne podpore. Ta je potrebna tako za ustrezno organizacijsko (kadrovske) podporo izvajanju NEPN kot za izvajanje samih ukrepov. Pričakujemo pa lahko, da bo NEPN že v tem kohezijskem obdobju podvržen reviziji in predvsem uskladitvi z novimi podnebnimi cilji EU do 2030. Realizacija dodatnih, bolj ambicioznih, ukrepov bo potrebovala dodatne vire in strukturno podporo za realizacijo. Potrebno bo tudi pregledno spremljanje in javno poročanje o izvajanju NEPN ter ažuren pregled nad emisijami TGP (projekt Podnebna pot², ki je v zadnjih letih te strokovne podlage zagotavljal, se izteka), ker ima izvajanje NEPN lahko velike stranske učinke na delovanje akterjev na drugih področjih v procesih blaženja in prilagajanja na podnebne spremembe.

3. Ukrepi za nizkoogljično javno upravo

Javno upravo in druge državne in lokalne javne institucije (tudi zdravstvene in šolske) ter njihovo infrastrukturo je potrebno načrtno preobraziti v nizkoogljične strukture. Horizontalno ukrepanje v javni upravi bo imelo več koristnih kolateralnih posledic - poleg samega znižanja ogljičnega odtisa javne uprave, tudi ozaveščanje zaposlenih, posledično njihovih družin, spreminjanje navad. Javna uprava mora postati zgled in motor sprememb, tako s svojim načinom delovanja – načini mobilnosti, dela na daljavo, podpora lokalni samooskrbi, izključno zelenim javnim naročanjem, energetske učinkovitimi stavbami, sončnimi elektrarnami na svojih strehah in energetske samooskrbo.

4. Podpora ukrepom trajnostne mobilnosti (iz NEPN in trajnostnih prometnih strategij)

Prometni sektor je z vidika trajnosti eden izmed najbolj problematičnih, letno Podnebno ogledalo³ vztrajno kaže slabo sliko prometa, ki je v Sloveniji največji povzročitelj emisij TGP v neETS sektorju in njegov negativni vpliv še narašča, tudi kot posledica velikih preteklih naložb v avtoceste, ki so spodbujale razpršeno poseljevanje in dnevne vožnje v mesta. Specifičen za Slovenijo je značilen tudi

---

² <https://www.podnebnapot2050.si/>.

³ https://www.podnebnapot2050.si/wp-content/uploads/2021/01/PO2020_Zvezek2_Promet_Koncen_2021-01-21.pdf.

izredno velik vozni park. Ukrepe zmanjševanja TGP na področju prometa in krepitev trajnostne mobilnosti že določa NEPN pa tudi lokalne trajnostne prometne strategije, ki pa se ne izvajajo dovolj hitro. Potrebni so dodaten zagon in ukrepi za izhod iz trenutnih razmer nezadostnega ukrepanja s strani države, s takojšnjo krepitvijo javnega potniškega prometa in drugimi hitro dosegljivimi ukrepi. Izboljšana železniška infrastruktura bo prispevala učinek šele z veliko zakasnitvijo. Hitre učinke lahko imajo :

- spodbude za izdelavo mobilnostnih načrtov (najprej v javnem sektorju in pri drugih delodajalcih);
- prilagoditev nadomestila za prevoz na delo tako, da bodo spodbujala trajnostno mobilnost (hojo, kolesarjenje in javni potniški promet);
- podpora kolesarjenju, hoji in javnemu potniškemu prometu s prilagoditvami prometne infrastrukture in prometnih režimov, tako, da bo bistveno več kakovostnega prometnega prostora na voljo za aktivno mobilnost in javni potniški promet ter da bo hitrost vožnje prilagojena potrebam skupne prometnega prostora;
- podpora občinam za spreminjanje parkirne politike, ki je eno ključnih orodij za upravljanje mobilnosti in blaženje podnebnih sprememb v mestih in drugih naseljih; danes avtomobili zasedajo najdražja mestna zemljišča, ki so zaradi te rabe gola in brez zelenja bolj izpostavljena vplivom podnebnih sprememb;
- spodbuda sistemom *car sharing*, sopotništva, mestnih koles, nakupa električnih in tovornih koles.

5. Usmerjanje investicij na prostorsko degradirana območja prostora

V Sloveniji imamo številna opuščena območja preteklih opuščeni dejavnosti ali propadlih investicij (razvrednotena urbana območja⁴), zato bi bilo potrebno nove investicije usmeriti (s pogojevanjem financiranja) na identificirana degradirana območja. Le tako se lahko udejanja načelo trajnostnega prostorskega razvoja (6. člen Zakona o urejanju prostora, ZUreP-2), tako, da so nove investicije hkrati namenjene tudi prenovi in izboljšanju obstoječih grajenih prostorov pred novo pozidavo in posegi na prazna zemljišča.

6. Celovita energetska sanacija stavb

V preteklem obdobju je bilo, zaradi doseganja ciljev EU, veliko že vloženo v energetske prenove stavb kot prispevek k učinkoviti rabi energije (velik delež v javnem sektorju). To se je izvajalo z zamenjavo kritine in izolacije stavb za zmanjšanje porabe in večji izkoristek energije. Menimo, da je potrebna podpora celoviti energetske sanaciji stavb, ki presega samo menjavo strehe in fasade in hkrati omogoča tudi izgradnjo sončnih elektrarn na strehah stavb v javni lasti (občine, šole,...) za energetske samooskrbe stavbe, in tudi statično sanacijo in kakovostno izboljšanje pogojev bivanja (dvigalo, balkon, loža). Potencial streh za pridobivanje elektrike iz sončne energije z izkoristkom streh je velik (Potencial sončnih elektrarn na strehah objektov v Sloveniji do leta 2050).⁵

---

⁴ <https://www.gov.si teme/razvrednotena-urbana-obmocja/>.

⁵ https://www.podnebnapot2050.si/wp-content/uploads/2020/06/Deliverable_C_1_1-Part-5B-Potencial-son%C4%8Dnih-elektrarn-na-strehah-objektov-v-Sloveniji.pdf.

7. Podpora celovitemu načrtovanju in upravljanju zelenih površin v mestih

Eden izmed bistvenih dejavnikov blaženja in prilagajanja urbanega okolja na podnebne spremembe so zelene površine – ključni pri tem so njihovi učinki na javno zdravje, odpornost in stanje okolja in na kakovost bivanja. Nove rešitve morajo zagotoviti ukrepe javne politike ohranjanja in krepitev funkcij zelenih površin na celotnih teritorijih naselij, ne samo na površinah v javni lasti. Zato morajo biti občine spodbujene k pripravi dolgoročnih in vključujočih strateških programov načrtovanja, varstva in razvoja zelenih površin ter k zagotavljanju kar najbolj povezanega upravljanja le teh. Posebno pozornost je treba ob tem posvetiti strokovnemu ravnanju z mestnim drevjem. Država mora podpreti občine, da bodo strateško načrtovala in v partnerstvu z lastniki in prebivalci razvijala kakovostne zelene površine, spodbujati mora dobro prakso upravljanja, povezovanje in strokovno specializacijo občinskih strokovnih služb. Analize⁶, ki so bile v zadnjih letih izdelane kažejo, da je eden izmed ključnih ukrepov prav razvoj dobrih praks vključujočega upravljanja zelenih površin in dreves. Za večino občin je to prezahtevno, zato predlagamo, da se podpre zagon povezovanja med strokovnimi službami in razvoj nekega centra znanja in razvoja dobrih praks.

8. Finančna podpora celovitim presoji vplivov vseh dokumentov razvojnega načrtovanja na okolje za okrepitev presoje glede podnebnih sprememb

Presoje vplivov na okolje (tako celovite presoje vplivov planov in programov na okolje – CPVO, kot presoje vplivov posegov/projektov na okolje – PVO) so ključni instrument varstva okolja in v širši mednarodni strokovni javnosti prepoznane kot ključno orodje za preverjanje skladnosti razvojnih programov s podnebnimi zahtevami in predvsem tudi presoje prispevka k doseganju podnebnih ciljev (*mainstreaming* podnebnih sprememb). Presoje vplivov pregledno, dokazano in učinkovito vplivajo na izboljšanje vsebin programov in planov. Primer je lahko CPVO za NEPN, kjer je okoljsko poročilo⁷ ocenjevalo tudi potreben prispevek NEPN k doseganju podnebnih ciljev. Pri tem je bilo pomembno tudi, da je izdelavo okoljskega poročila financirala Evropska komisija, kar je strokovni ekipi zagotavljalo večjo neodvisnost. Izvajanje CPVO glede presoje vplivov na podnebje pa je še šibko⁸, pripravljavci strateških planov in programov ne prepoznajo vedno potrebe po izvedbi celovite presoje vplivov na okolje, priprava okoljskega poročila je tudi finančno zahtevno. Zato bi bila za programe in plane razvojnega načrtovanja dobrodošla finančna podpora izvajanjem celovitih presoj vplivov na okolje tudi iz kohezijskih sredstev, da se znotraj te okrepi presoja vplivov strateških dokumentov na podnebje.

Marko Peterlin
direktor

⁶ <http://mrezaprostor.si/za-zdravo-prihodnost-potrebujemo-urejene-zelene-povrsine-in-zdrava-drevesa/>.

⁷ <https://www.energetika-portal.si/dokumenti/strateski-razvojni-dokumenti/nacionalni-energetski-in-podnebni-nact/dokumenti/#c1328> glej Končno okoljsko poročilo s prilogami.

⁸ To je pokazala tudi Analiza celovite presoje vplivov na okolje glede vplivov na podnebje, <http://zagovorniki-okolja.si/wp-content/uploads/2020/10/Analiza-CPVO-podnebje.pdf>.